

Duitsland neigt weer meer naar Rusland

Minister Steinmeier wil meer toenadering en minder confrontatie

[Achtergrond](#) - 22 januari 2014

Met de nieuwe minister van Buitenlandse Zaken Steinmeier (SPD) gaat Duitsland waarschijnlijk een ander Ruslandbeleid voeren, meer gericht op toenadering in plaats van confrontatie. De meningen over deze nieuwe Duitse koers zijn verdeeld.

De nieuwe Duitse minister van Buitenlandse Zaken Frank-Walter Steinmeier liet vorig jaar augustus, toen hij nog SPD-fractievoorzitter was, weinig heel van het buitenlandbeleid van kanselier Merkel. Het ging toen om een politieke oplossing voor het Syrië-conflict. Het was aan Duitsland om daarvoor de VS en Rusland aan één tafel te krijgen, aldus Steinmeier, maar hij zag dat niet zo snel gebeuren: "In Washington heeft Duitsland aan politiek gewicht verloren en in Moskou beschikt het nauwelijks nog over functionerende gesprekskanalen", aldus de SPD'er in een [gastbijdrage](#) in Der Spiegel.

Nu Steinmeier weer minister van Buitenlandse Zaken is - hij was dat ook van 2005 tot en met 2009 - wil hij een ander beleid ten opzichte van Rusland voeren. Dat blijkt ook uit de benoeming van een nieuwe coördinator voor het Ruslandbeleid van de Bondsregering, de *Bundesbeauftragter* Gernot Erler. "Een duidelijk signaal voor een koerswijziging", [aldus de Süddeutsche Zeitung](#) half januari.

Meer begrip voor Rusland

Als Rusland-coördinator ondersteunt en adviseert Erler - Slavist, Ruslandexpert, SPD'er en vertrouweling van Steinmeier - zijn minister in het beleid voor Rusland en de 12 landen die vroeger tot de Sovjet-Unie behoorden - waaronder Oekraïne. Erler pleit al jaren voor minder kritiek op en meer begrip voor Rusland, zoals vorig jaar in een [gastbijdrage](#) in Die Zeit. Hij slaat een heel andere toon aan dan de huidige *Bundesbeauftragter*, de CDU'er Andreas Schockenhoff, die zeer kritisch is, waardoor de afgelopen jaren soms deuren in Moskou voor hem gesloten bleven.

Erler spreekt goed Russisch en als hij [kritiek uit](#) op Rusland, wat hij begin december bijvoorbeeld deed op de inperking van burgerrechten, doet hij het zo dat Poetin geen gezichtsverlies lijdt. Net als Steinmeier vindt hij dat verandering in Rusland het best kan worden bereikt door toenadering, schrijft Spiegel Online.

'Wandel durch Annäherung'

Steinmeiers beleid van veranderingen bereiken door toenadering te zoeken heet in het Duits *Wandel durch Annäherung*. Het is een bekend begrip in de Duitse geschiedenis. Zo heette het beleid waarmee de [SPD'ers Brandt en Bahr](#) in de jaren zestig toenadering zochten tot de DDR.

Daarmee staat de SPD een ander Ruslandbeleid voor dan de CDU. Al in het kabinet-Merkel I vormde Rusland een belangrijk twistpunt tussen de kanselier en Steinmeier. Merkel bekritiseerde de behandeling van oppositieleiden in Rusland openlijk, terwijl Steinmeier probeerde een concept voor een *Modernisierungspartnerschaft* - gericht op modernisering, democratisering en verbetering van de economie - met het land te ontwikkelen, schrijft Spiegel Online. Dat concept is de afgelopen jaren niet zo uit de verf gekomen als hij gehoopt had, merkte Steinmeier op bij zijn aantreden als minister in december.

Goedpraten

Niet iedereen is blij met de nieuwe Ruslandkoers. Bij de CDU wordt volgens Spiegel Online gesproken van een "volledige SPD-isering van het Ruslandbeleid". Grünen-voorzitter Cem Özdemir vreest de neiging binnen de SPD "om het Russische regime goed te praten", liet hij Die Welt am Sonntag weten. "Er is in Poetins Rusland geen functionerende onafhankelijke rechtspraak en ook geen echte scheiding der machten. Dat moet Duitsland met alle respect altijd weer duidelijk aankaarten." Weekblad Die Zeit schrijft in een [commentaar](#) dat Steinmeier met zijn koers harde kritiek op Moskou te mijden tijdens Merkel I niet veel verder is gekomen dan Merkel zelf, "die vooral [pragmatisch](#) ageert als het om economische belangen gaat".

De Stiftung Wissenschaft und Politik SWP, een belangrijke Duitse denktank voor de buitenlandse politiek, juicht een koerswijziging in het Duitse Ruslandbeleid toe. "Na een langere fase waarin weliswaar posities werden ingenomen over ontwikkelingen in Rusland, maar geen Ruslandbeleid werd gevoerd, bestaat nu de kans het Duitse Ruslandbeleid nieuwe impulsen te geven", aldus Sabine Fischer, Oost-Europa-deskundige van de SWP.

Fischer publiceerde een [analyse](#) van de relatie tussen Duitsland en Rusland in november, tijdens de coalitieonderhandelingen tussen CDU/CSU en SPD. Duitslands invloed op het energiebeleid van Rusland is flink kleiner geworden door EU-regelgeving waar Duitsland aan gebonden is, aldus Fischer. "Omdat de Europese context voor het Duitse energiebeleid steeds belangrijker wordt, zal het Berlijn in de toekomst zwaarder vallen zijn traditionele rol als advocaat van

Russische (energie)belangen in Europa te spelen.”

Oekraïne

Ook in de betrekkingen met Oost-Europese landen als Georgië en [Oekraïne](#) is Duitsland de afgelopen jaren een andere koers gaan varen, aldus Fischer van de SWP. Berlijn hield minder rekening met de gevoeligheden in Moskou als het om deze landen ging. “De Duitse politiek ontwikkelt zich in wezenlijke punten onafhankelijker van de betrekkingen met Rusland dan eerder het geval was”, aldus de SWP in november 2013. Van de gevolgen daarvan zou Duitsland zich veel meer rekenschap moeten geven, aldus Fischer. Uit haar analyse klinkt door dat ze goede hoop heeft dat de nieuwe regering van CDU/CSU en SPD dat gaat doen.

Steinmeier uitte zich bij zijn aantreden als minister “verrassend” over de problemen met Oekraïne, [meldde omroep Deutsche Welle](#). Oekraïne koos in december onverwacht voor een Russische koers en niet voor een associatieverdrag met de Europese Unie. Steinmeier noemde de manier waarop Rusland gebruik maakte van de problemen in Oekraïne “schandelijk”, maar zei ook dat de EU zich moet afvragen “of we niet gezien hebben dat het heel belastend is voor dit land als het tussen Europa en Rusland moet kiezen.”

Sotsji

Een ander moeilijk punt in de Duits-Russische betrekkingen vormden de afgelopen weken de Olympische Spelen in Sotsji. President Gauck en kanselier Merkel lieten eind vorig jaar al weten niet naar Sotsji te gaan - overigens zonder erbij te zeggen waarom niet. De hoogste Duitse regeringsvertegenwoordigers zijn overigens sowieso geen vaste bezoekers van Olympische Spelen. President Köhler was in 2010 ook niet bij de Winterspelen in Vancouver.

Duitse media verklaarden de afzegging van Merkel en vooral die van Gauck uit hun Oost-Duitse achtergrond. Gaucks vader heeft in een Russisch krijgsgevangenkamp gezeten, Gauck zelf was actief in de burgerrechtenbeweging in de DDR. Volgens de [Süddeutsche Zeitung](#) wil Gauck pas naar Rusland als hij daar mensen als zijn vader eer kan bewijzen en open over mensenrechten kan spreken. Gauck is sinds zijn aantreden als president nog niet in Rusland geweest - officieel omdat er geen geschikte datum kon worden gevonden, schrijven de Duitse media. Poetin en Gauck hebben elkaar wel in Duitsland ontmoet, maar daarbij was de stemming volgens diplomaten ijzig. De autocraat Poetin staat voor alles waar Gauck tegen is.

Een aantal Duitse commentatoren noemt de afzegging voor Sotsji een verkeerd signaal. Gauck had er wel heen moeten gaan en de Russische wetgeving openlijk

moeten afkeuren, aldus een commentaar in de Frankfurter Allgemeine Zeitung.

De nieuwe Rusland-coördinator Erler overweegt nog of hij gaat, zegt hij in een [interview](#) met Deutsche Welle. Gevraagd naar de kritiek op de Spelen in Sotsji laat hij zich van zijn diplomatieke kant zien: “Ik hoop dat met het begin van de Spelen de kans bestaat de vele facetten van het Russische leven te leren kennen - en die bestaan niet alleen uit het werk van Wladimir Poetin. Dat is tot nu toe steeds gelukt bij Olympische Spelen.”

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/3/duitsland-neigt-weer-meer-naar-rusland>